

Trikramalakṣaṇa

with commentary

*mā sthān mahitvanā nākam priyadhā viśato śu ṇaḥ /
mo śū ṇas cāryamā yāti pūṣādhattāpy adhatta yat ||1||
dakṣiṇāvartatotyā pra ṛcā sādayatīti ca /
bhūtvā harac ca mā vṛkṣi bhūtā viśa viśaty api ||2||
kṛtvā harati dhatte ca labhate trikramāḥ smṛtāḥ /
dadhnā tanakti codgātā rohatīti ca vimśatiḥ ||3||*

*ākārāntam udāntāntam āṅparam yatra dṛśyate /
trikramam taṁ vijānīyān mo śū ṇa ū śu ṇas tathā ||4||*

When a word is seen ending in ā with the udātta accent and followed by the upasarga ā one should know this as trikrama; also mo śū ṇaḥ and ū śu ṇaḥ.

Note: The usual krama group consists of two consecutive words of the padapāṭha which are combined according to sandhi rules. A trikrama group consists of three words. According to the rule given in verse 4 the first word ends in ā with the udātta accent; the second word is the upasarga ā and the third word is the next word after the upasarga ā.

A list of the 20 trikrama groups in the Taittirīya Samhitā is given in verses 1-3.

mā stāt 1.1.1.2

मा । एति । स्थात् । padapāṭha

*मा स्थात् । आ स्थात् । kramapāṭha

Note: In the padapāṭha iti is added to free upasargas occurring in the beginning or middle of a sentence (ā + iti => eti). After the trikrama (mā sthāt) the usual krama continues with upasarga ā (ā sthāt).

mahitvanā nākam 4.1.11.3

महित्वनेति महि-त्वना । एति । नाकम् ।

*महित्वना नाकं । महित्वनेति महि-त्वना । आ नाकं ।

priyadhā viśata 1.3.8.1

प्रियधेति प्रिय-धा । एति । विशत् ।

*प्रियधाविशत । प्रियधेति प्रिय-धा । आ विशत ।

ū śu ṇaḥ 4.1.4.2; 4.6.5.6; 5.1.5.3

उ । स्विति । नः ।

*ऊ षु णः । सु नः ।

mo śū ṇaḥ 1.8.3.1

मो इति । स्विति । नः ।

*मो षू णः । मो इति मो । सू नः ।

āryamā yāti 2.3.14.4

अ॒र्य॒मा । ए॒ति । या॒ति ।

*अ॒र्य॒मा या॑ति । आ या॑ति ।

pūṣādhatta 1.5.1.2

पू॒षा । ए॒ति । अ॒ध॒त्त ।

*पू॒षाध॑त्त । आध॑त्त ।

dhātādhatta 1.5.1.3

धा॒ता । ए॒ति । अ॒ध॒त्त ।

*धा॒ताध॑त्त । आध॑त्त ।

dakṣiṇāvartata 5.7.10.1

द॒क्षि॒णा । ए॒ति । अ॒व॒र्त॒त् ।

*द॒क्षि॒णाऽव॑र्तत । आव॑र्तत ।

ūtyā pra 1.5.11.1

ऊ॒त्या । आ । प्रे॒ति ।

*ऊ॒त्या प्र । आ प्र ।

ṛcā sādayati 6.1.11.2

ऋ॒चा । ए॒ति । सा॒द॒य॒ति ।

*ऋ॒चा सा॑दयति । आ सा॑दयति ।

bhūtvāharat 7.1.5.1

भू॒त्वा । ए॒ति । अ॒ह॒र॒त् ।

*भू॒त्वाऽह॑रत् । आह॑रत् ।

mā vṛkṣi 1.6.6.1

मा । ए॒ति । वृ॒ष्टि॒ ।

मा वृक्षि । आ वृक्षि ।

bhūtā viśa 7.1.7.3

भू॒ता । ए॒तिं । वि॒श॒ ।

*भू॒ता वि॒श । आ वि॒श ।

bhūtā viśati 7.1.7.4

भू॒ता । ए॒तिं । वि॒श॒ति॒ ।

*भू॒ता वि॒शति॒ । आ वि॒शति॒ ।

kṛtvā harati 5.1.8.1

कृ॒त्वा । ए॒तिं । ह॒र॒ति॒ ।

*कृ॒त्वा ह॒रति॒ । आ ह॒रति॒ ।

kṛtvā dhatte 1.5.4.1

कृ॒त्वा । ए॒तिं । ध॒त्ते॒ ।

*कृ॒त्वा ध॒त्ते । आ ध॒त्ते ।

kṛtvā labhate 6.3.7.5

कृ॒त्वा । ए॒तिं । ल॒भ॒ते॒ ।

*कृ॒त्वा ल॒भते॒ । आ ल॒भते॒ ।

dadhnā tanakti 2.5.3.5

द॒ध्ना । ए॒तिं । त॒न॒क्ति॒ ।

*द॒ध्ना त॒नक्ति॒ । आ त॒नक्ति॒ ।

udgātā rohati 7.5.8.5

उ॒द्गा॒तेत्यु॑त्-गा॒ता । ए॒तिं । रो॒ह॒ति॒ ।

*उ॒द्गा॒ता रो॑हति । उ॒द्गा॒तेत्यु॑त्-गा॒ता । आ रो॑हति ।

Final Notes

1. The transliterated text of Trikramalakṣaṇa is based on Peter Freund's Devanāgarī edition
http://peterffreund.com/shiksha/Trikrama_Lakshanam.html
http://peterffreund.com/shiksha/trikrama_lakshanam.pdf

2. Trikrama in other texts of Kṛṣṇa Yajurveda:

Verses 1-4 = Sarvasammataśikṣā, svarasamsthānaprakaraṇa 31-34

http://peterffreund.com/shiksha/sarvasammata_shiksha.html

In another edition of Sarvasammataśikṣā verse 4 is placed at the beginning.

Verse 4 = Kauṇḍinyaśikṣā (Hyderabad), verse 11; Kauṇḍinyaśikṣā (Mysore), verse 18;
Kauhalīyaśikṣā, verse 49.

Ātreyaśikṣā (Hamburg):

ādantaṃ yad udāttāntaṃ pūrvam yady opasargataḥ /
tasyorddhvena trikramaḥ syān naḥ paraṃ ṣupadaṃ tv adhaḥ //39//
padatrayam anukramya hitvā cādi padaṃ punaḥ /
maddhyamāntimam uccārya trikrame kramaśo vadet //40//

Vyāsaśikṣā:

ādantaṃ tu yad uccāntam opasargaparaṃ yadi 35
pareṇa trikramaḥ syād dhi ṣu padaṃ naḥ paraṃ tv adhaḥ 36

3. A transliterated searchable file of the entire Taittirīya Saṃhitā is downloadable on
<http://www.sanskritweb.net> as ts-find.pdf.

4. For the Devanāgarī shown in the commentary see Taittirīya Saṃhitā
<http://www.parankusa.org/KrYajurBrowse.aspx>.

5. Last updated by [Detlef Eichler](#) 26 February 2015